

Utbildningsinspektion i rektorsområde Backa Bleke Östra

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen har inriktats mot sju områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sju områdena, som granskats utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Normer och värden
2. Kunskaper

Verksamheten:

3. Arbetsmiljö och delaktighet
4. Pedagogisk verksamhet och undervisning
5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning
7. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning, stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och författningar i övrigt. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut angående förbättrings- och kritikområden.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Rektorsområde Backa Bleke och Östra	Antal barn/elever/studerande
Grundskola	512
Förskoleverksamhet	337
Skolbarnsomsorg	267
Förskoleklass	75

Utbildningen i rektorsområde 4 omfattar Backaskolan, Blekeskolan och Östra skolan. Till rektorsområdet hör Backa förskola, Marielunds förskola, Solvalla förskola och Nattugglan med öppet dygnet runt för 1-5 åringar. I området finns också fem dagbarnvårdare. Alla skolorna innefattar förskoleklass till och med årskurs 6. I anslutning till skolorna finns fritidshem. Under 2003 tog Backaskolan över Backaskolans fritidsgård. Lokalerna fräschades upp och personal från skolan håller öppet från 17.00 till 20.00 måndag till fredag.

En områdesrektor ansvarar under förvaltningschefen för tre enhetsrektorer. En enhetsrektor är rektor för Backaskolan och en för Blekeskolan och Östra skolan. En enhetsrektor ansvarar för rektorsområdets förskoleverksamhet. Under varje enhetsrektor finns pedagogiska samordnare, som är arbetslagsledare.

Skolornas elever och pedagogiska personal arbetar i arbetslag. Backaskolan är tvåparallellig förutom i årskurs 6 där det finns tre klasser. Skolan har fyra arbetslag F-3 A, F-3 B, 4-6 och Lilla klassen. Blekeskolan och Östra skolan är enparallellig. Personalen på Blekeskolan arbetar i tre arbetslag F-1, 2-3 och 4-6. På Östra skolan arbetar man i två arbetslag, F-3 och 4-6. Backa förskola består av fyra avdelningar. I stort sett alla elever bor i närheten av sina skolor, vilka ligger centralt i Ystad.

Backaskolan är byggd på 70-talet och består av ett plan med flera innergårdar. Skolan är välunderhållen. Backa förskola ligger i en del av skolbyggnaden. På förskolans innergårdar står ”krubbor” för de små barnen att vila i.

Blekeskolan var ursprungligen en stor tvåvånings innerstadsvilla, men som nu är tillbyggd i flera omgångar. Skolan har två plan och tilltalande och fräscha lokaler men ont om småutrymmen.

Östra skolan är en kulturmärkt äldre tegelbyggnad med sina äldsta delar från 1883. Till skolan hör två mindre byggnader, som sinsemellan är hopbyggda. I dessa finns matsal samt lokaler för förskoleklassen. Hela skolan är fräsch och välunderhållen. Alla tre skolorna har mycket bra utomhusmiljö med bollplaner och lekredskap av olika slag.

Genomförandet av inspektionen i Backa Bleke Östra

Skolverket sände den 11 november 2003 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i rektorsområde Backa Bleke Östra har bestått av undervinningsrådet Anita Lindholm och experten

Björn Norrhäll. Besök i rektorsområdet Backa Bleke Östra genomfördes den 24 februari till och med den 27 februari 2004.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Backa Bleke Östra, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

I Backaskolan genomfördes formella intervjuer med skolledning, representanter för elever, föräldrar och personal. Lektioner besöktes i de flesta klasser bl.a. en matematiklektion i årskurs 5, en lektion i klass 6 som hade eget arbete, en lektion då klass 2 som hade bild samt lektionspass då årskurserna 5-6 hade elevens val. Inspektörerna gjorde en rundvandring i hela skolan och förskolan där informella samtal förekom med elever och personal.

I Blekeskolan genomfördes formella intervjuer med representanter för elever, föräldrar, lärare och elevvårdspersonal samt rektor. Lektioner som besöktes var bl.a. förskoleklassen som hade fri lek, årskurs 4 som hade matematik, årskurs 1 som hade samling med inspiration inför ett arbetspass, årskurs 5 som hade nutidsfrågor i grupper. Inspektörerna visades runt i hela skolan och fick möjlighet att samtala med elever och personal.

I Östra skolan genomfördes formella intervjuer med representanter för elever, föräldrar, och pedagoger. Lektioner besöktes bl.a. i klass 5 som redovisade ett arbete för klassen en av lektionerna samt arbetade med problemlösning och statistik en annan lektion, i klass 6 där man samtalade om PRAO, i klass 3 som redovisade ett museibesök tillsammans med en person från Ystads museum. Inspektörerna besökte några pass när eleverna i årskurs 4-6 arbetade i s.k. studios.

I förskolan genomfördes formella intervjuer med representanter för föräldrar och personal. Verksamheten besöktes vid två tillfällen då också informella samtal fördes med personalen.

Totalt intervjuades i formella intervjuer drygt 60 personer under inspektionen.

Bedömning

1. Normer och värden

Enligt skollagen skall utbildningen för barn och ungdom främja deras utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I läroplanerna framhålls att barnen och eleverna skall utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet. Eleverna skall också utveckla sin förmåga att göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden. Eleverna skall kunna ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön.

Inom detta granskningsområde behandlas resultaten av arbetet för att främja vårt samhälles demokratiska värderingar och för att utveckla normer och värden enligt läroplanernas mål.

I Backa förskola anser personalen att de bedriver ett medvetet och målinriktat arbete för att träna barnen att fungera i demokratiska former. De menar att barnen tar mycket hänsyn till varandra och visar empati och är omhändertagande. Under besök i förskolan kunde inspektörerna ta del av hur arbetet med normer och värden planeras och genomförs i barngrupperna t.ex. genom projektet ”Inifrån och ut”. Arbetet resulterar i att barnen ges redskap att uttrycka sina känslor och förstå andras känslor och reaktioner. Personalen säger sig se resultat då det gäller barnens sociala utveckling. Barnen blir bättre på att se sin plats i gruppen och bättre på att hantera gruppssamvaron.

Intervjuade elever, lärare och föräldrar i Backaskolan anser att det formella demokratiarbetet på skolan fungerar bra. På skolan finns elevråd, klassråd, matråd och miljøråd. Elever finns också representerade i kommunens ungdomsfullmäktige.

De intervjuade lärarna menar att de kan se konkreta resultat av sitt arbete med normer och värden. Bland annat anser de att barnen har förbättrat sin förmåga att argumentera och att framföra sina åsikter.

De intervjuade eleverna anser att det är bra stämning på Backaskolan och att man tar hänsyn till varandra och behandlar varandra på ett respektfullt sätt. Eleverna säger att de hjälper varandra om någon hamnar i svårigheter och systemet med kamratstödjare fungerar bra och de känner sig trygga i skolan.

Eleverna anser att de får ta aktivt del i veckoplaneringen och att de i stor utsträckning kan påverka hur undervisningen ska läggas upp under veckan. De tycker att det är viktigt att få möjlighet att påverka och i den enkät som kommunen genomfört ger svaren relativt sett bättre omdöme i årskurs 5 än i årskurs 1 i detta avseende. De intervjuade eleverna säger att det är skojigt att gå till skolan.

Inspektörerna upplevde vid besöket vänliga och artiga elever som gärna tog kontakt och berättade om sin skola.

I Blekeskolan fäster man stor vikt vid arbetet med normer och värden. De intervjuade lärarna anser att eleverna har utvecklat sin tolerans för olikheter och sin empatiska förmåga. De intervjuade eleverna tycker att arbetet med vän-

skapsgrupper konkret har inneburit att barnen i förskoleklasserna har blivit tryggare i umgänget med de äldre.

Som exempel på vad elevrådet kunnat påverka anger eleverna att de fått en ny grind till skolan för att kunna förhindra trafikproblem utanför skolan samt göra skolan säkrare för i synnerhet de yngre eleverna. Skolan driver projekt "Livsviktigt" i vilket man bl.a. tar upp frågor om normer och värden.

Såväl elever som anställda och föräldrar på Östra skolan anser att elevinflyttandet på skolan fungerar bra. Skolans elever i årskurs 4 - 6 arbetar med en "studiomethodik" som innebär att elevernas eget inflytande över utbildningen ökar.

Både personalen och de intervjuade eleverna är nöjda med hur den formella demokratin på skolan fungerar. Eleverna tycker att systemet med kamratstödjare och vänskapsgrupper har bidragit till att de känner sig trygga på skolan. En uppfattning som delas av de intervjuade föräldrarna och av personalen. Där, liksom på de andra skolorna, finns, klassråd, elevråd och faddersystem. Eleverna gav flera exempel på vad de haft möjlighet att påverka.

Arbete med att utveckla individuella utvecklingsplaner pågår i ett kommungemensamt projekt. En förväntad effekt av de individuella utvecklingsplanerna är att elevernas inflytande över, och möjlighet att ta ansvar för, sin egen utbildning skall öka.

På alla tre skolorna uppträder eleverna mycket artigt och vänligt både mot oss som besökare men också mot varandra. De visade genomgående attityder som ligger i linje med läroplanens intentioner angående normer och värde. Personalen uttrycker tillförsikt och det framkommer att de arbetat mycket med värderingar, vilket förmodligen lagt grunden till den trygga atmosfär som råder.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att Backa förskolas arbete med värdegrunden i projektet "Inifrån och ut", som har lett till tryggare barn som tar hänsyn till varandra, visar empati och är omhändertagande, är mycket bra.

Mycket bra är också de tre skolornas satsning på arbetet med normer och värden genom olika projekt. Som exempel kan nämnas skolornas arbete med kamratstödjare, fadderverksamhet, vänskapsövningar och projektet "Livsviktigt". Detta medvetna arbete bedöms ha resulterat i respekt för varandras egenvärde men också i de äldre barnens omsorg om de yngre barnen.

2. Kunskaper

Utbildningen skall ge kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Skolan skall sträva efter att varje elev tillägnar sig kunskaper inom utbildningens ämnesområden och kurser men även utvecklar en tillit till sin egen förmåga och en nyfikenhet och lust att lära. Målen för lärandet anges närmare i de nationella läroplanerna och i kursplanerna.

Inom detta område granskas resultaten av det pedagogiska arbetet.

I Backaskolan diskuterar lärarna målen för utbildningen med föräldrarna i samband med de nationella proven i årskurs 5. Lärarna på skolan har startat ett arbete med att tydliggöra målen.

De intervjuade lärarna hoppas på att de individuella utvecklingsplanerna skall innebära nya möjligheter att bryta ner målen och att diskutera dem med eleverna.

De intervjuade eleverna kan ge exempel på att man har diskuterat mål för och uppläggningsen av vissa moment i utbildningen men de känner inte till läroplanen eller de nationella kursplanerna med mål att sträva mot och mål att uppnå.

Lärarna uppger att det är ett fåtal elever som inte klarar de nationella proven i årskurs 5. Elever som riskerar att inte nå målen i svenska, engelska eller matematik får stödundervisning.

År 2003 gick 62 elever i årskurs 5 i Backaskolan.

	Svenska	Matematik	Engelska
Når målen	56	57	58
Når inte målen	6	5	4

År 2003 nådde 90 procent av eleverna målen i svenska, 92 procent i matematik och 93 procent i engelska. År 2002 var måluppfyllelsen i svenska 89 procent, i matematik 80 procent och i engelska 82 procent. Backaskolan har alltså lyckats öka måluppfyllelsen i alla tre ämnena från 2002 till 2003.

Blekeskolans elever är bekanta med målen i svenska, engelska och matematik. De kan också för inspektörerna visa och förklara sina progressionsplaner i svenska och engelska. Eleverna känner till att det finns en läroplan och det finns mål för de olika ämnena.

På Blekeskolan har en sammanställning av läroplanens mål delats ut till föräldrarna. De intervjuade föräldrar anser att de, i samband med utvecklingssamtalen, får klara och tydliga redovisningar av hur barnen ligger i relation till skolans mål.

Lärarna har koncentrerat sin information omkring mål och kunskapskrav till ämnena svenska, engelska och matematik. Övriga ämnen har fått mindre uppmärksamhet. Man uppger att man känner sig pressad av de nationella proven i årskurs 5.

År 2003 gick 22 elever i årskurs 5 i Blekeskolan.

	Svenska	Matematik	Engelska
Når målen	20	18	20
Når inte målen	2	4	2

I svenska uppnådde 91 procent målen på det nationella provet, i matematik 82 procent och i engelska 91 procent. De elever som inte uppnått målen på de nationella proven i matematik och engelska har undervisats i liten grupp åtta lektioner per vecka, varav fyra lektioner i matematik och fyra lektioner i engelska. De elever som inte uppnått målen i svenska har undervisats två lektioner per vecka av speciallärare.

I Östra skolan anser lärarna att barnen har en realistisk syn på sin egen förmåga att lära och att de känner till målen för utbildningen. Alla elever kommer att få

individuella mål när individuella utvecklingsplaner införs under höstterminen 2004. Lärarna har inte gått igenom läroplan eller kursplaner med eleverna.

År 2003 gick 12 elever i årskurs 5 i Östra skolan.

	Svenska	Matematik	Engelska
Når målen	11	11	9
Når inte målen	1	1	3

I svenska och matematik uppnådde 92 procent målen på det nationella provet. En av eleverna avstod det nationella provet på grund av att eleven nyss hade anlänt till Sverige och inte på något sätt kunde tillgodogöra sig det svenska språket. Eleven får modersmålsundervisning och undervisning i svenska som andraspråk och gör hela tiden framsteg. I engelska uppnådde 75 procent målen. Två elever som inte blev godkända på det nationella provet har valt förstärkt engelska istället för ett nytt språk. Eleverna fick under vårterminen engelskundervisning i liten grupp och gjorde framsteg. En av eleverna avstod det nationella provet på grund av att eleven nyss hade anlänt till Sverige och inte kunde tillgodogöra sig vare sig det svenska eller engelska språket.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörsteamet att det i rektorsområdet finns elever som är medvetna om vilka mål som gäller för arbetet i några av skolans ämnen och som dessutom på ett föredömligt sätt informerade inspektörerna om hur systemet med mål och måloppfyllelse fungerar i det enskilda fallet.

De intervjuade eleverna på Backaskolan är i ringa grad medvetna om målen för skolverksamheten. I samband med att individuella utvecklingsplaner genomförs finns möjlighet att föra en samlad diskussion om läroplanens och kursplanernas mål samt göra eleverna medvetna om målen de arbetar mot.

För alla tre skolorna förefaller målen för de tre ämnen som ingår i de nationella proven stå i fokus. Det är dock angeläget att övriga ämnen får det utrymme som krävs för att eleverna skall ges möjlighet att nå målen.

3. Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt skollagen skall verksamheten i skolan vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar där skall främja aktning för varje människas egenvärde, respekt för vår gemensamma miljö samt jämställdhet mellan könen. Särskilt skall den som verkar inom skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling. All personal skall samverka med elever och föräldrar i arbetet för att forma en god miljö – fysiskt och psykosocialt - för utveckling och lärande.

Granskningen gäller hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

Hälsofrämjande åtgärder ingår i samtliga verksamheter. Personalen på förskolan har observerat att de barn som dagligen sover utomhus i krybbor, även vintertid, håller sig friskare.

Blekeskolan deltar i ett projekt kallat "Livsstil och hälsa", vilket kan leda till "Grön flagg" – en miljöcertifiering av förskolor och skolor. Både Blekeskolan och Östra skolan satsar på uteverksamhet - i vissa klasser. Samtliga klasser på

dessas skolor har "Livsviktigt" på schemat. Detta projekt ger barnen social och emotionell träning. Skolorna har vänskapsgrupper, som träffas en gång i månaden. Årskurs 4-6 har utökad tid i idrott och hälsa till tre gånger i veckan.

Backaskolan påbörjade under hösten som ett led i "Var Smart-arbetet" att även ha med föräldrar "Absolut förälder" i arbetet mot alkohol, narkotika och tobak. Detta projekt gäller samtliga skolor i Ystads kommun.

På samtliga fyra enheter fungerar de formella samverkansformerna bra. Trivselregler utarbetas i samverkan med områdets föräldraförening. Normer och regler för samarbetet i skolan är kända av barn, föräldrar och anställda.

Samverkan mellan förskoleklassen och skolan bedöms som föredömlig på alla tre skolorna. De förskoleklasser som besöktes under inspektionen visade prov på att ha funnit sin form - som en skolform mellan förskola och skola.

Samverkan fritidshem och skola bedöms också som bra på samtliga inspekterade enheter. Fritidshemspersonalen ingår i grundskolans arbetslag och de intervjuade lärarna och fritidspedagogerna anser att man lyckas väl med att utnyttja de olika pedagogiska traditionerna i skola och skolbarnsomsorg.

De tre inspekterade skolenheterna har alla ett utvecklat system med kamrattstöd-jare. Backaskolan har förutom kamrattstöd-jare ett faddersystem där äldre elever tar hand om yngre. Blekeskolan och Östra skolan genomför återkommande "vänskapsövningar" där äldre och yngre barn blandas.

Alla skolenheterna har en föredömlig utemiljö. Stora fria ytor, fasta lekredskap och ytor för bollspel och annan idrott lockar till utevistelse. Inspektörsteamet kunde också konstatera att det hela tiden fanns vuxna till hands utomhus under rasterna

På samtliga enheter finns en mobbningsplan. Rutinerna omkring mobbning och vart man vänder sig för att få stöd är kända av samtliga intervjuade grupper.

Rutiner och regler för kränkande särbehandling saknas i mobbningsplanen. Däremot är det inspektörsteamets uppfattning att man i det praktiska arbetet, på alla enheterna, har en god beredskap mot kränkande behandling.

Under intervjun med föräldrar på Östra skolan framkom uppgifter som tyder på att det vid något tillfälle kan ha förekommit kollektiv bestraffning av elever. Någon eller några elever misskötte sig på bollplanen och detta medförde att personalen förbjöd alla elever att under en tid sparka boll där. Inspektörerna rapporterade händelsen till skolledningen vid inspektionen och påminde samtidigt om att kollektiv bestraffning inte är tillåten i Sverige.

Elevinflytandet över undervisningen framträder tydligast på Östra skolan där eleverna i studioarbetet har stora möjligheter att påverka sitt lärande. Men också i de andra verksamheterna finns möjligheter för barnen och eleverna att komma till tals bl.a. genom de planerings- eller loggböcker som vissa klasser har.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörsteamet att alla verksamheterna i rektorsområdet representeras av en både till det yttre och inre fysiskt god miljö. Verksamheterna arbetar medvetet för att på olika sätt motverka och förebygga kränkningar. Även om mobbningsplanerna inte omfattar alla former av krän-

kande behandling arbetar personalen medvetet i denna riktning. Det är viktigt att även handlingsplanen uppdateras i detta avseende.

4. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Arbetet för att nå de nationella målen för utveckling och lärande skall främst utformas av eleverna och personalen. Skolan skall samverka med hemmen. Läroplanerna, andra statliga förordningar och kursplanerna ger riktlinjer för arbetet. Det finns bestämmelser om timplaner och ämnes- och kursstruktur, riktlinjer för stödinsatser, för betygssättning och utvecklingssamtal, för utbildning på arbetsplatser, en garanterad undervisningstid etc. Målen i kursplanerna ger dessutom vägledning för arbetssätten genom att beskriva vilka kunskaper, färdigheter och övrig utveckling barnen och ungdomarna skall nå.

Granskningen riktas mot hur man arbetar för att nå målen och hur man anpassar arbetet till olika behov.

Det pedagogiska arbetet inom rektorsområdet bedrivs efter en verksamhetsplan som sägs motsvara författningarnas arbetsplan. Verksamhetsplanen är direkt kopplad till områdes kvalitetsredovisning. Verksamhetsplanen är inte utarbetad i samverkan med barn och föräldrar. Blekeskolan och Östra skolan har en arbetsplan med kursplaner för läsåret 2002-2003. Arbetsplanen omfattar förskoleklass till och med årskurs 6.

De intervjuade lärarna ger uttryck för en syn på undervisning och lärande som stämmer överens med den syn som uttrycks i läroplanerna. Det finns dock skillnader mellan de inspekterade skolorna.

Backaskolans verksamhet bedrivs i förhållandevis "traditionella" former. Man arbetar åldershomogent i klasser och "stadiebegreppet" syns leva kvar.

Skolan påbörjade våren 2003 ett arbete med att utveckla individuella utvecklingsplaner för varje elev. Diskussioner fördes i grupper om vad en individuell utvecklingsplan skall innehålla. Dessa diskussioner utmynnade i att personalen granskade läroplanen och kursplanerna.

Åtgärdsprogram upprättas för alla elever som har svårigheter i skolarbetet, såväl fysiska som sociala och inlärningsmässiga. Skolans åtgärdsprogram är ambitiöst gjorda och kan betecknas som åtgärdsprogram av god kvalitet.

Av Backaskolans 329 barn och elever har 115, enligt skolans beräkningar, behov av särskilt stöd av något slag. Exempel på stöd som skolan ger är stödinsatser av speciallärare, specialpedagog, talpedagog, hörselpedagog och elevassistent. Men det kan också vara kuratorsstöd, handledning till personalen, stöd av skolpsykolog, läxhjälp, motorikträning samt undervisning i liten grupp. Elever med fysiska funktionshinder kan tillgodoses i undervisningen bl.a. genom att skolan är fysiskt anpassad och tillgänglig men också genom olika stödinsatser och ett nära samarbete med t.ex. kommunens habilitering och BUP.

Skolan har två små undervisningsgrupper för elever med uttalade svårigheter. Elever kan få sin undervisning längre eller kortare tid i dessa grupper, allt efter behov. Grupperna är personaltäta och kan ge eleverna individuell träning. Eleverna tillhör hela tiden sin ordinarie klass.

Backaskolan har 13 elever som får modersmålsundervisning varav albanska, polska och bosniska är mest förekommande. Tre av dessa elever läser svenska som andraspråk. Ingen av dem bedöms ha behov av studiehandledning på modersmålet.

Östra skolan har utvecklat en undervisningsmodell med basgrupper och studios för årskurs 4-6. Modellen innebär att fyra mentorer har ansvaret för planering och utveckling i fyra basgrupper om vardera 13-14 elever. Fyra dagar i veckan väljer eleverna vad de skall arbeta med och i förberedda salar finns lärare och material till deras förfogande. Under dessa lektionspass finns möjlighet att individanpassa undervisningen. Under ett läspass vid inspektionstillfället gick elever som behövde läshjälp till en liten grupp där de tillsammans läste högt, under lärares ledning. Boken de läste hade valts gemensamt. Man samtalade om ord och förklarade innehållet, när det behövdes. Eleverna var aktiva och föreföll intresserade. Under samma lektion satt elever i andra klassrum och läste tjocka skönlitterära böcker av både vuxen- och ungdomskaraktär. När de läst ut en bok gick de själva till skolans bibliotek och lånade en ny. De skrev recensioner efter varje bok som de läst. Ett studiemotiverande lugn rådde i salarna.

De intervjuade eleverna i årskurs 4-6 är mycket nöjda med studiomethoden som de anser ger dem en större frihet att välja arbetsform och arbetstakt. Den ger också eleverna bättre möjligheter att själva ta ansvar för utbildningen. Eleverna gör upp en egen veckoplan som de följer. Veckans arbete utvärderas på fredagarna av elever och lärare.

På väggen i ett av klassrummen, som används för studios, satt ett anslag över en strukturerad arbetsgång enligt Action Learning-modellen. En lärare informerade om att detta arbetsmaterial är tänkt för vidare utvecklingsarbete.

De intervjuade föräldrarna anser att de får en bra och allsidig information om barnens studier genom utvecklingssamtalen och via elevernas planeringsböcker. De med barn i årskurs 4-6 hade en försiktigt positivt inställning till det nya arbetssättet i studios.

Östra skolan har 43 elever i behov av stöd. 18 elever har modersmålsundervisning. Bosniska, arabiska och polska är vanligast förekommande. Åtta elever läser svenska som andraspråk och en elev har studiehandledning på modersmålet, arabiska. Undervisningen i mindre grupp finns för elever med svårigheter i engelska, matematik, rättstavning och läsning. En elev med fysiska funktionshinder får individuell hjälp dagligen inom klassens ram.

Blekeskolans lärare genomför utvecklingssamtal med stöd av ett frågeschema som eleven och föräldrarna fyller i före samtalet. Resultatet av utvecklingssamtalen dokumenteras.

I Blekeskolan har 4-6 elever behov av stöd. Där ges exempelvis hjälp i form av stödet från speciallärare, talpedagog och elevassistenter. Men också kurators stöd finns. Skolan har anordnat en liten undervisningsgrupp i matematik och i engelska. Skolan har fyra elever med modersmålsundervisning bl.a. i franska och tyska. Ingen har svenska som andraspråk eller studiestöd på modersmålet.

Blekeskolans och Östra skolans åtgärdsprogram är utformade som på Backaskolan. Temaarbeten förekommer på alla tre skolorna. "Östra skolan mitt i

världen” är ett tema som syftar till att skapa förståelse för olika kulturer och ge de elever som kommer från något annat land en chans att forska om detta. För att tidigt fånga upp elever med svårigheter i skolarbetet utförs olika test. LUS används för läsinläring. I förskoleklassen används Bornholmsmodellen. I årskurs 1 utförs läsförståelsediagnos och test i rättstavning. Matematiken följs upp via utvecklingssteg från förskoleklass och uppåt.

De individuella utvecklingsplanerna, som håller på att utformas, skall omfatta också barnen i förskolan. Backa förskolan arbetar med portfolio sedan några år tillbaka. Varje barn har sin portfolio som underlag för utvecklingssamtalen, som sker en gång per termin. Åtgärdsprogram finns för de barn som har svårigheter av olika slag.

På en av avdelningarna finns sex barn med särskilda behov. För dem är en barnskötare anställd som resurs. Personalen arbetar med barnen utifrån projektet ”Inifrån och ut”. Detta projekt startade 2003 på hösten och riktar sig främst till barn i behov av stöd men är, enligt lärarna, bra för hela barngruppen. Språkträning i kombination med ord och bild men också dans och rörelse samt skapande verksamhet ingår. Ett strukturerat veckoschema ligger som en ram för projektet och verksamheten. Personalen anser att barnen blivit hjälpta genom detta sätt att arbeta strukturerat och medvetet.

I all verksamhet förekommer utvärderingar. Kommunen gör enkätundersökningar för att mäta nöjdhetsgraden hos föräldrarna till bl.a. 5-åringar, barn i årskurs 1 och årskurs 5. Utvärderingar görs också i vissa klasser genom att eleverna skriver loggbok eller planeringsbok över veckan.

Utvecklingssamtal hålls minst en gång varje termin från förskolan till årskurs 6. Intervjuade föräldrar ansåg att utvecklingssamtalen var väl förberedda och av god kvalitet.

I de mål som kommunen uppställt skall alla barn och elever från och med november 2004 ha en individuell utvecklingsplan. Detta arbete var vid inspektionen inne i ett intensivt utvecklingsskede.

Sammanfattningsvis konstaterar inspektörerna att skolornas verksamhetsplan anses vara deras arbetsplan. Denna är inte utarbetad i samverkan med företrädare för eleverna och deras vårdnadshavare, vilket en arbetsplan skall vara enligt författningarna.

Åtgärdsprogram upprättas för de elever som bedöms ha svårigheter av såväl fysisk som social art men också för dem med rent inlärningsmässiga svårigheter. Det är inspektörsteamets uppfattning att de stödåtgärder som vidtas håller en rimlig nivå och att åtgärdsprogrammen är av god kvalitet.

Ett spännande pedagogiskt förnyelsearbete är påbörjat i Östra skolan i form av ”studios”. Detta bedöms av inspektörsteamet som mycket bra bl.a. genom att det ger eleverna ett reellt inflytande över skolarbetet. Kanske blir ett nästa steg i detta utvecklingsarbete den Action Learning-modellen som figurerar i ett av skolans klassrum.

Ett förnyelsearbete pågår genom att utarbeta individuella utvecklingsplaner för varje barn och elev.

För att fullt ut arbeta i läroplanens anda bör stadietbegreppet upphöra och all skolverksamhet ske i ett till nio års perspektiv.

5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Kommunerna har ett övergripande ansvar för förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen och skolan på lokal nivå. Kommunerna är också huvudmän för de flesta verksamheterna. Läroplanerna lägger tydliga ansvarsområden på rektor och personal för skolornas inre organisation och arbete. Sammantaget har dessa skyldighet att se till att rätten till utbildning och till att nå nationella mål tillgodoses.

Frågor som behandlas vid inspektionen är exempelvis om verksamheten har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen samt värna enskildas rättsäkerhet.

Området leds av en områdesrektor som i sin tur leder tre enhetsrektorer. En för Backaskolan, en för Blekeskolan och Östra skolan och en rektor för samtliga förskolor inom rektorsområdet.

Såväl intervjuade lärare som föräldrar uttalar förtroende för sina respektive enhetsrektorer och är i stort nöjda med hur de utövar sitt ledarskap.

Relationen mellan områdesrektor och enhetsrektorerna är enligt inspektörsteamets uppfattning oklar. Enligt kommunens delegationsplan ligger i stor sett hela ledningsansvaret på områdesrektor. Endast på tre, tämligen underordnade områden, finns delegation till enhetsrektorerna.

Områdesrektorn uppger under intervjun att han har vidaredelegerat delar av sitt ansvar till enhetsrektorerna. Av de handlingar som delgivits inspektörsteamet framgår dock bara att områdesrektorn beslutat att delegera de ansvarsområden som redan tidigare var delegerade till verksamhetsledaren – enhetsrektorn.

Osäkerhet omkring ansvarsfördelningen mellan rektorerna framkommer också under intervjuer med elever, föräldrar och lärare.

Enhetsrektorerna har var och en pedagogiska samordnare under sig och dessa leder arbetslagen. Samordnarna är utsedda av arbetslagen. Som ersättning för sitt pedagogiska samordningsansvar kompenseras de med tre lediga dagar per termin. De pedagogiska samordnarna driver det pedagogiska utvecklingsarbetet i arbetslagen.

Kvalitetsredovisningen 2003 för rektorsområdet bygger på ett underlag från samtliga inspekterade enheter. Den innehåller på ett övergripande plan bl.a. verksamhetsidé, vision, framgångsfaktorer, mål, aktiviteter, uppföljning, utvärdering och organisation. För varje enhet tas viktiga händelser under året upp, prioriterade mål, metoder för att få fram resultat, resultat, bedömning av måluppfyllelse, analys och åtgärder för bättre måluppfyllelse.

Personalen på de tre skolorna och förskolan har varit delaktiga i framtagandet av kvalitetsredovisningen, enligt skolledningen.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolorna har en kvalitetsredovisning av god kvalitet.

Den nuvarande organisationen med områdesrektor och enhetsrektor bedöms som otydlig för såväl elever och föräldrar som, i vissa fall, personal.

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

Lika tillgång till utbildning, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, är en grundprincip för det offentliga skolväsendet. Barn- och ungdomsutbildningen omfattar förskoleklassen, grundskolan, den obligatoriska särskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Det skall finnas lika möjligheter till utbildning för barn och ungdomar med olika funktionsnedsättningar och möjligheter till utbildning i särskilda utbildningsformer. Inom skolformerna skall det också finnas olika möjligheter för eleverna att individuellt göra val av ämnen, program, inriktningar och kurser. En skola kan, enligt skollagen, profilera sig för att tillgodose olika elevers behov eller öka elevernas motivation för lärande.

Granskningen gäller om det finns tillgång till utbildning i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna. Även informationen om möjligheter till olika val av fördjupning, kurser, skolor och utbildningsvägar behandlas.

Kommunen ger ut en informationsbroschyr kallad AKTIVT VAL 2004. Broschyren ger en mycket bra information till föräldrar och andra intressenter om vad som finns att välja på. Där anges vilka verksamheter som finns i kommunen samt regler för valet. De olika skolorna och förskolorna har sina egna sidor där de presenterar sina verksamheter. Också annan nyttig information finns t.ex. beskrivs skolplanens mål, skolornas resultat, maxtaxan i förskola och skolbarnsomsorg, vilken hjälp som erbjuds barn och elever i behov av stöd.

I Backaskolan erbjuds elevens val 70 minuter i veckan för årskurs 3-6. Alla elever garanteras att få sitt i förstahandsval någon gång under året. Skolan har ingen uttalad profil men satsar på motorikträning och eleverna erbjuds slöjd redan från årskurs 2 genom skolans val.

I Blekeskolan är elevens val integrerat i den ordinarie undervisningen i årskurs 1-3. Där har eleverna individuella mål som fördjupningar. Årskurs 4-6 har elevens val två dagar per termin. Dessa dagar får de välja olika aktiviteter. Under en treårsperiod har man arbetat på följande sätt. I årskurs 1 har eleverna fått välja mellan fysik/kemi, teater, engelska, idrott, hemkunskap, skriververkstad, läshörna, bild och form. Eleverna delades in i tvärgrupper. De fick göra ett nytt val efter en termin. I årskurs 2 har eleverna fått ett stort antal fritidsaktiviteter att välja mellan. Föreningar, som informerade och instruerade eleverna, engagerades. Skolan försökte nå udda sporter och aktiviteter för att inspirera eleverna till en meningsfull fritid. Eftersom skolan under dessa perioder hade hälsotema, arbetade man också med rörelselekar på skolgården.

I årskurs 3 har eleverna fördjupat sig i de ämnen som de är speciellt intresserade av t.ex. idrott och hälsa, natur- och samhällsorienterande ämnen.

Östra skolans årskurs 1 samarbetar med förskoleklassen och har uteverksamhet varje fredag. I årskurs 2 har eleverna att välja på förslag som lagts fram på klassrådet t.ex. baka, måla, sy. Årskurs 3 har ett arbetspass i veckan där eleverna får välja aktiviteter. Årskurs 4-6 har elevens val inom studios som tidigare beskrivits. De kan välja på alla skolans ämnen och fördjupa sig eller bredda sig efter eget val och sina behov. De har ett stort utbud på valmöjligheter.

De barn som behöver plats i förskola eller skolbarnsomsorg kan erbjudas detta inom skäligen tid. Barn till arbetslösa eller föräldralediga erbjuds delta i verksamheten enligt gällande regler.

Inom området omfattar verksamheten i förskoleklasserna fem timmar per dag vilket är en betydligt högre ambitionsnivå än den som föreskrivs i skollagen. Anledningen är att skapa bättre pedagogisk samverkan mellan förskoleklass och skola.

Eleverna på alla tre skolorna erbjuds franska, tyska, spanska och engelska eller svenska som sitt språkval.

Barn och elever i alla berörda verksamheter har tillgång till omsorg och utbildning. Även de med funktionshinder erbjuds samma möjligheter. Skolorna anstränger sig för att tillmötesgå elevernas olika behov genom att t.ex. barn med diabetes eller ämnesomsättningsrubbningar får mat vid flera tillfällen under dagen. Läsläsningshjälp och mellanmål erbjuds även barn som inte är på fritidshem, till en låg kostnad.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörsteamet att det inte har framkommit annat än att förskoleplats erbjuds i den omfattning som krävs. Eleverna har under sina skolår och i elevens val goda möjligheter att både fördjupa sig och bredda sig i kursplanens ämnen.

Förskoleklassens utökade tid är ett gott exempel på att skapa pedagogisk samverkan mellan förskoleklass och årskurs 1.

7. Resurser

Huvudmannen och skolans ledning beslutar hur och med vilka resurser utbildningen skall genomföras för att de lärande skall nå de nationella målen för utbildningen. I skollagen finns dock bestämmelser om några viktiga förutsättningar för att säkra kvaliteten i utbildningen. Dessa avser främst krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Även principerna för resursfördelningen aktualiseras vid inspektionen.

En fördelning av resurserna görs genom elevpeng och barnpeng vilket ger den ekonomiska ramen för verksamheterna. Ett riktmärke är 6,76 årsarbetare per 100 elever. Lärarna har en viss summa per elev och läsår till sin disposition. Detta skall täcka läromedel, förbrukning och resor.

För elever i behov av särskilt stöd ansöker området årligen om resurser från en central pott. Innevarande läsår har rektorsområdet tilldelats 8 årsarbetare men har anställt 11,79. Utökningen finansieras av områdets egna medel. Den ”lilla gruppen” i området finansieras med centrala medel.

Backaskolan har fräscha lokaler även om en del inventarier är slitna. Skolan är byggd enligt ”studiehallsmodellen” vilket ger tillgång till stora fria ytor i anslutning till klassrummen. Däremot förefaller klassrummen underdimensionerade i förhållande till antalet elever i klasserna. Skolan är byggd i ett plan och anpassad till elever med fysiska funktionshinder. Intervjuade elever och deras föräldrar tycker att miljön är lugn och trygg. Skolan har erövrat ”Grön flagg” för sitt miljöarbete.

Blekeskolan består av en äldre fastighet som har byggts samman med en ny. Skolan är byggd på två plan men hiss finns i närheten av entrén för elever med funktionshinder. Lokalerna ger ett inbjudande intryck och utrustning och inventarier är i gott skick. Möjligen är lokalerna i minsta laget i relation till det antal barn som vistas där samtidigt. Det är dock inspektörsteamets intryck att skolan har lyckats kompensera sin trångboddhet genom en bra verksamhetsplanering och genom att utnyttja lokalerna på ett mångsidigt sätt. Elevrådet och föräldraföreningen har i samverkan med skolan skapat en säkrare miljö genom att flytta en grind från utgång mot gatan till en tryggare placering för barnen.

Östra skolan ligger i ett kulturskyddat område i centrala Ystad. Lokalerna är väl tilltagna ljusa och luftiga. Skolan har ingen hiss men för elever med funktionshinder finns en ramp projekterad och byggs när behov uppstår. Utrustning och inventarier är i gott skick. I likhet med de övriga inspekterade enheterna ger skolan ett lugnt och trivsamt intryck.

Barngrupperna i förskolan är förhållandevis stora. I Backa förskola finns cirka 25 barn, i åldrarna ett till fem år, per grupp. Tidigare har gruppstorlekarna varit större - upp till 31 barn per grupp. Alla barn är inte närvarande samtidigt utan fördelade under dagen. Hos både föräldrar och personal fanns i intervjuerna funderingar över barngruppernas storlek även om ingen ifrågasatte den goda verksamhet som bedrivs. Atmosfären var lugn och ljudnivån behaglig, kanske för att barnen kunde fördela sig på fler olika rum per avdelning.

Östra skolan saknar specialpedagogisk kompetens. Orsaken till detta uppges vara rekryteringssvårigheter. Befintlig personal ger eleverna med svårigheter stöd utifrån deras behov. Exempelvis finns ett litet rum där hjälp kan ges till ett färre antal elever åt gången.

De intervjuade lärarna på Blekeskolan uttrycker oro för att eventuella kommande besparingar skall innebära minskningar av den specialpedagogiska resursen, som behövs för elever i behov av stöd.

Ingen av de inspekterade skolorna visar någon brist på läromedel eller annan utrustning. Skolorna är väl försörjda med datorer som är kopplade till kommunens nätverk. Datorerna är moderna och man använder genomgående operativsystemet Windows XP. Eleverna har tillgång till färglaserskrivare. Flera exempel fanns under inspektionen på att utrustningen används av eleverna i deras arbete.

Den intervjuade personalen är nöjd både med den kompetensutveckling man fått under innevarande läsår och den som planeras för nästkommande år. En mer långsiktig plan för kompetensutvecklingen saknas.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolorna har en bra standard vad gäller såväl IT, datorer och annan elektronisk utrustning som mer traditionella läromedel. Det är positivt att det finns en modell för fördelning av resurser till elever och barn i behov av särskilt stöd och att olika former av stödåtgärder sätts in. Enbart en av de tre skolorna är inte fullt ut anpassad till elever med fysiska funktionshinder. Men planer på förbättringar finns om behov uppstår.

En långsiktig kompetensutvecklingsplan för personalen är ett medel för att ta ett samlat grepp över verksamheternas behov av kompetens samt att använda resurserna till fortbildning på ett framåtsyftande sätt, så att t.ex. den specialpedagogiska kompetensen på Östra skolan kan tillgodoses.

Att vistas i stora grupper på förskolan innebär många möten och relationer för barnen. Även om personalen i Backa förskola idag har en positiv inställning till gruppernas storlek vill inspektörsteamet påtala, de genom forskning belagda, negativa konsekvenser stora barngrupper har för det enskilda barnet. Det är viktigt att personalen på förskolorna är observanta på eventuella negativa konsekvenser och i så fall vidtar åtgärder för att förändra organisationen.

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna bedömer att verksamheten i Backa Bleke Östra övergripande är av god kvalitet. Miljön i rektorsområdets tre grundskolor och i förskolan är trygg. Det ständigt pågående värdegrundsarbetet har resulterat i ett gott psykosocialt klimat. Att redan i förskolan påbörja ett värdegrundsarbete är mycket bra. Värdegrundsarbetet är intimt förknippat med processer för att upptäcka och förebygga kränkande behandling. Ett spännande pedagogiskt utvecklingsarbete är Östra skolans arbete med att ge eleverna inflytande över sitt lärande genom "studios". Förskoleklassens utökade tid är ett gott exempel på att skapa pedagogisk samverkan mellan förskoleklass och skola.

Det finns dock behov av förbättringsinsatser inom följande områden:

- att komplettera handlingsplanen mot "mobbing" så att den omfattar alla former av kränkande behandling,
- att låta alla i kursplanen förekommande ämnen bli representerade i måldiskussionerna samt göra eleverna medvetna om de nationella mål som de arbetar mot,
- att utarbeta långsiktiga kompetensutvecklingsplaner för personalen samt
- att tillgodose Östra skolans behov av specialpedagogisk kompetens.

Det finns också sådana brister i verksamheten att författningarnas krav inte uppfylls. Bristerna inom nedan angivna områden skall snarast åtgärdas:

- Att utarbeta arbetsplanerna i samverkan med företrädare för eleverna och deras vårdnadshavare enligt grundskoleförordningen 2 kap. 23 §.

- Organisationen med områdesrektor och enhetsrektor är oklar såväl med hänsyn till rektors beslutanderätt och åligganden enligt skolförfattningarna som med hänsyn till kommunens delegationsordning (skollagen 2 kap. 2 § och läroplanen för det obligatoriska skolväsendet 2.8).

Datum

Ort

2004-06-04

Lund

Anita Lindholm

Björn Norrhäll